

ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ

- ปุณฺณโกสโลภะภิกขุ -

ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ

การเลื่อนขั้นของจิตใจในผู้สูงอายุ

พระธรรมโกศาจารย์ : หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ

เพื่อการมีชีวิตในวัยสูงอายุอย่างมีคุณค่า
เพื่อความมีชีวิตที่เยือกเย็นและเป็นสุข

.....

.....

คำนำ

คนจะงาม	งามน้ำใจ	ใช้ใบหน้า
คนจะสวย	สวยจรรยา	ใช้ตาหวาน
คนจะแก่	แก่ความรู้	ใช้ผู้นาน
คนจะรวย	รวยศีลทาน	ใช้บ้านโต

ภาษิตของบัณฑิตแต่โบราณที่ยกมากล่าวไว้ข้างต้นนี้ ช่วยชี้ให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของชีวิตคนเรา ว่าอยู่ที่คุณภาพภายในจิตใจยิ่งกว่าคุณลักษณะภายนอก เช่น รูปร่าง หรือ ทรัพย์สินสมบัติต่างๆ เป็นต้น

พระธรรมเทศนา “ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ” เล่มนี้ หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ บรรยายพิเศษแก่คณะผู้สูงอายุเพื่อการเลื่อนขั้นของจิตใจให้ทำหน้าที่อย่างถูกต้อง และเพื่อการมีชีวิตอย่างที่กล่าวว่า แก่อย่างมีคุณค่า ชราอย่างมีความสุข

ธรรมสภา เล็งเห็นว่าพระธรรมเทศนาเรื่องนี้มีคุณค่า และจักเกิดประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้สูงอายุ จึงจัดพิมพ์เผยแพร่ขึ้นด้วยหวังให้ผู้สูงอายุทุกๆ ท่าน ได้นำไปใช้เป็นหลักในการปฏิบัติตนให้ได้รับความสงบและประสพกับความสุขที่แท้จริง

ด้วยความสุจริต หวังดี

ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบกับความสงบสุข

สารบัญ

ธรรมปฏิบัติสันถาร.....	๗
ผู้สูงอายุ : ผู้มีราตรีนาน.....	๙
ระดับของการเลื่อนขั้น.....	๑๐
ผู้สูงอายุควรศึกษาเรื่องภูมิ ๔ ของจิตใจ.....	๑๒
การเลื่อนขั้นของจิตใจในผู้สูงอายุ.....	๑๓
ความว่าง : ความสงบสุขที่แท้จริง.....	๑๕
มองเห็นความเป็นเช่นนั้นเอง.....	๑๖
เห็นเช่นนั้นเอง คือเห็นสิ่งสูงสุด.....	๑๙
ทดสอบตนเองบ้างว่าสูงอายุหรือยัง.....	๒๑
จิตใจสูงได้เพราะรู้อย่างถูกต้อง.....	๒๓
มีหรือเป็นไม่ถูกต้อง เพราะความยึดมั่น.....	๒๕
เมื่อยึดมั่นก็เกิดความเห็นแก่ตัว.....	๒๖
การส่งเสริมกิเลสมีมากขึ้นในปัจจุบัน.....	๒๘
ธรรมะคือหน้าที่ ต้องทำหน้าที่ให้ถูกต้อง.....	๓๐
ความสุขหาได้เมื่อทำหน้าที่ถูกต้อง.....	๓๑

ความสุขจริง ต้องถูกต้องตามทางธรรมะ.....	๓๕
หน้าที่ที่ถูกต้องพอใจคือความสุขที่แท้จริง.....	๓๖
พระพุทธเจ้าตรัส สวรรค์ - นรก ที่นี้ เดียวนี้.....	๓๗
การทำหน้าที่ถูกต้องจะช่วยให้รอด.....	๔๐
ไสยศาสตร์ กับ พุทธศาสตร์.....	๔๑
ผู้สูงอายุควรศึกษาปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้อง.....	๔๒
สูงอายอย่างมีคุณค่าโดยแท้จริง.....	๔๕
อยู่อย่างสงบสุขชนิดที่เรียกว่า 'ว่าง'.....	๔๕
นั่งริมธาร.....	๔๗

• แก่เมตตา	การุณย์	มีคุณนัก
แก่มีหลัก	ศักดิ์ศรี	เพราะมีศีล
แก่เอื้อเฟื้อ	เจือจุน	คุณเอากิจ
แก่หากิน	สินทรัพย์	นับอนันต์

ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ

การเลื่อนชั้นของจิตใจในผู้สูงอายุ

พระธรรมโกศาจารย์ : หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ

ท่านสาธุชน ผู้สูงอายุทั้งหลาย

อาตมาจะแสดงธรรมในรูปของปาฐกถาธรรม แทน
การเทศน์ ซึ่งมันสะดวกกว่า ได้ผลกว่า ขอให้ตั้งใจฟังให้
สำเร็จประโยชน์

ธรรมปฏิสันถาร

ข้อแรก ขอแสดงความยินดีในการที่ท่านทั้งหลาย
มีเจตนาที่จะศึกษาธรรมะ จึงได้พากันมาสู่สถานที่นี้ เพื่อ
วัตถุประสงค์อันนั้น

ณ บัดนี้เราก็ได้มานั่งกันกลางดิน ซึ่งเข้าใจว่าบางแห่ง
ไม่ได้นั่งกลางดิน บางแห่งก็ได้นั่งกันบนตึกราคาแสนราคา
ล้าน แต่เดี๋ยวนี้เรามา นั่งกลางดินกัน ขอให้ทำในใจให้ถูกต้อง

มิฉะนั้นจะขาดทุน บางคนจะคิดว่า มันเสียเกียรติมานั่ง
กลางดิน แล้วก็โกรธ นี่มันคนโง่ สิมไปว่า พระพุทธเจ้า
นั่นท่านประสูติกลางดิน ท่านเป็นพระราชามหากษัตริย์แต่
เวลาประสูติประสูติกลางดินใต้โคนต้นไม้ แล้วเวลาท่านจะ
ตรัสรู้ก็ตรัสรู้กลางดินใต้โคนต้นไม้อีก เมื่อท่านสอนก็สอน
ตามกลางดิน เพราะประชุมกันกลางดิน พบกันกลางดิน
เดินทางอยู่ก็พบ แล้วก็สอน...หยุดสอน แม้ว่าโรงธรรมก็
พื้นดิน ที่นี้ที่อยู่ของท่าน ภูมิของท่าน ก็พื้นดิน ไปดูได้แม่
บัดนี้ แล้วในที่สุดท่านก็นิพพานกลางดิน ไม่ได้นิพพานที่
บนภูฏิวหาร โรงพยาบาลอะไรที่ไหน...นิพพานกลางดิน

คิดดูเถิด ดินนี้มันเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าในลักษณะ
อย่างไร แล้วยังเกี่ยวข้องกับพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า
นี้เรียกได้ว่าเกิดกลางดิน เพราะสอนกันกลางดิน พระ
ไตรปิฎกเกิดขึ้นกันกลางดิน พระสงฆ์ก็มีความเป็นอยู่อย่าง
เรียกได้ว่าต่ำที่สุด ภูมิพื้นดิน วิหารพื้นดินทั้งนั้นเลย ถ้า
เป็นอย่างครั้งพุทธกาล นี่แผ่นดินจึงมีความหมายมาก เป็น
ที่เกิดแห่งสิ่งทั้งปวง มันยังเป็นที่เกิดแห่งธรรมะ

เราได้มานั่งกลางดินอย่างนี้ เอามือลูบดินแล้วก็พอใจ
พอใจเป็นพุทธานุสสติ ระลึกถึงพระพุทธเจ้า : ประสูติ
กลางดิน ตรัสรู้สอนกลางดินอยู่กลางดิน นิพพานกลางดิน

ขอให้ถือเอาประโยชน์อย่างนี้ให้ได้ให้เต็มที่ ให้มากเต็มที่เลย
อยู่ที่บ้านก็คงจะหาโอกาสนั่งกลางดินยาก เพราะว่ามีศาลา
มีอะไรสวยงาม เดี่ยวนี้ศาลาของวัดเราเนี่ย ใช้กลางดินอย่างนี้
รับแขกผู้มีเกียรติที่สุด ก็กลางดินอย่างนี้แหละ ตรงนี้แหละ
นายกรัฐมนตรีก็มานั่งตรงนี้แหละ

เออล่ะ เป็นอันว่าทำพุทธานุสสติระลึกถึงพระพุทธเจ้า
กันเสียให้เต็มที่ แล้วก็จำไป...กลับไปบ้าน ว่ามาที่สวนโมกข์
ได้นั่งกลางดินอย่างนี้ จำไปให้แม่นยำเลย

ผู้สูงอายุ : ผู้มีราตรีนาน

ทีนี้ก็จะพูดเรื่องอะไรดี ก็เป็นที่ทราบกันอยู่ว่า จะพูด
เรื่องเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เป็นสมาคมผู้สูงอายุ ข้อนี้ก็มีความ
สำคัญมากเหมือนกัน ถ้า สูงอายุจริง มันสูงทางจิตใจ ไม่ได้
สูงทางเนื้อหนัง เหมือนวัวแก่ ควายแก่ สัตว์แก่ นั้นสูงอายุ
ทางเนื้อหนัง มันไม่ค่อยมีความหมายอะไร

ถ้า สูงอายุทางจิตใจ ก็หมายความว่า รู้เรื่องต่างๆสมกับ
ที่ว่าเกิดมานาน เกิดมานาน ข้อนี้เขาก็นิยมกันมาก เรียกว่า
รัตตัญญู...ผู้รู้ราตรีนาน เป็นที่เคารพนับถือ เป็นที่เชื่อฟัง
เป็นรัตตัญญู...รู้ราตรีนาน นั้นหมายความว่า รู้อะไรมาก รู้
อะไรมากสมกับที่มันเกิดมานาน...อายุยาว

เดี๋ยวนี้กลัวว่ามันจะไม่มีอะไรมากสมกับที่เกิดมานาน
กลัวว่ามันจะโง่เท่าเดิม โง่เท่าเดิมไปจนตาย ถ้าอย่างนั้นแล้ว
ก็ไม่มีดอก ไม่มีผู้สูงอายุดอก ถ้ายังโง่เท่าเดิมไปจนตาย มัน
จะต้องรู้จักแก่ คือมาก...มากด้วยสติปัญญา ความชำนาญ
ความเชี่ยวชาญในสิ่งที่เรียกว่าชีวิต...ชีวิต รู้อะไรมาก ฉลาด
มากกว่าเด็กๆ นั้นแหละจึงจะเรียกว่าผู้สูงอายุ

ระดับของการเลื่อนชั้น

เดี๋ยวนี้เราผ่านมามาก มานาน แล้วรู้อะไรมากพอที่
จะสั่งสอนเด็กๆ หรือว่าเป็นตัวอย่างอันดีแก่เด็กๆ ได้หรือไม่?
หรือจะเปรียบเทียบอีกทางหนึ่งว่า เมื่อมีอายุมากเข้า ชีวิตนี้
มันเยือกเย็นเป็นสุข สงบลงมากหรือไม่ หรือว่ายังโง่เหมือน
กับเด็กๆ ยังวุ่นวายเหมือนกับเด็กๆ ยังทำอะไรไม่ถูกเรื่อง
ถูกราวเหมือนกับเด็กๆ อย่างนี้ก็เรียกว่าเป็นที่น่าเสียดาย
ขอให้พิจารณาดูให้ดีๆ

เด็กๆเกิดมารู้แต่เรื่องกินกับเรื่องเล่น นี่เป็นธรรมดา
เด็กๆเกิดมารู้แต่เรื่องกิน รู้แต่เรื่องเล่น จนกระทั่งเป็นเด็ก
วัยรุ่น ครั้นเป็นหนุ่มสาวเรื่องกามารมณ์ก็เข้ามา เรื่องเพศ
เรื่องกามารมณ์นี้ก็เข้ามา เป็นสิ่งสูงสุดของคนหนุ่มคนสาว
แล้วต่อมาก็มีบ้านมีเรือน เป็นพ่อบ้านแม่เรือน ก็เลื่อนชั้นไป

เรื่องทรัพย์สินสมบัติพัสดุนาน บ้านช่อง เงินทอง ข้าวของอะไร
ต่างๆเป็นสิ่งที่สูงสุด

ทีนี้จะไปไหน? ถ้าว่ามันก้าวหน้าต่อไป มันก็ต้องไป
มากกว่านั้น เขาก็ไปเรื่องหาความสงบทางจิตทางใจ : เรื่อง
บุญเรื่องกุศล เรื่องสมาธิ เรื่องภาวนา แม้ไม่ถึงอย่างนั้นก็
พอใจในความสงบ มอบทรัพย์สินสมบัติให้ลูกให้หลาน ตัวเองก็
หาความสงบ

ทีนี้ถ้ายังไกลไปอีก ก็เข้าวัดเข้าวา ถ้ายังไกลไปอีกก็ยัง
สอนผู้อื่น เป็นคนแก่ที่มีความรู้มาก สอนคนทั้งหลายได้ ใคร
มีปัญหาอะไรก็มาถามคนแก่คนนี้ได้ เขาก็จะตอบให้ได้อย่างดี
ว่าควรทำอย่างนั้น ควรทำอย่างนี้ เพราะว่าผ่านมาแล้ว

นี่ดูให้ดีเถอะว่า ถ้าเป็นไปอย่างถูกต้องนั้น มันเลื่อน
ขึ้นนะ มันเลื่อนชั้นสูงขึ้น สูงขึ้น มีความรู้มีความฉลาดสามารถ
มีประโยชน์มากขึ้น ก็เรียกว่าไกลันนิพพานมากขึ้นนั่นเอง ถ้า
มันเดินไปถูกต้อง ถ้าไม่ถูกต้องมันเดินผิดทาง มันก็ถอยห่าง
ไปได้เหมือนกัน ยิ่งแกยิ่งไกลนิพพาน...มันไม่ถูกต้อง ยิ่ง
แกมันยิ่งต้องไกลันนิพพาน คือใกล้ความสงบ มีความสงบ
มากขึ้น ขอให้สนใจให้ดีๆ

ผู้สูงอายุควรศึกษาเรื่องภูมิ ๔ ของจิตใจ

เรื่องนี้อาตมาอยากจะทำให้รู้จักพิจารณาโดยหลักธรรมะ
ที่มีอยู่เป็นหลักโบราณแต่ดึกดำบรรพ์มา ที่เขาเรียกว่า จิตใจ
นี้มีอยู่ ๔ ภูมิ ด้วยกัน ๔ ชั้นนั่นแหละ ๔ ภูมิ คือ ๔ ชั้น

ชั้นแรกคือ กามาวจร มันก็ชอบของน่ารักน่าใคร่ น่า
พอใจ เอร็ดอร่อย สนุกสนาน สวยงาม นี่เป็นภูมิกามาวจร
ซึ่งก็เป็นกันมาแล้วตั้งแต่เด็กจนวัยรุ่นหนุ่มสาว ก็เรียกว่า
ภูมิกามาวจร คือจิตพอใจในกาม ในสิ่งที่เรียกว่ากาม

ทีนี้ถ้า สูงขึ้นมา มันเลื่อนชั้นขึ้นมาสูงกว่านั้น ก็
พอใจใน รูปาวจร คือ รูปธรรมที่ไม่เกี่ยวกับกาม รูปธรรม
ที่ไม่เกี่ยวกับกาม คือเรื่องกามเรื่องเพศนั้นซาไปแล้ว ก็มา
เอาแต่เรื่องไม่เกี่ยวกับกาม เช่นจะเป็นวัตถุสิ่งของ แก้วแหวน
เงินทองอะไรก็ได้ ไม่ได้เกี่ยวกับกาม แต่เป็นรูปวัตถุ แต่
ถ้าเรื่องทางจิตใจ เป็นเรื่องทางจิตใจก็พอใจในรูปฌาน คือ
ความสุขเกิดจากสมาธิที่มีรูปเป็นอารมณ์ สมาธินั้นมีรูปธรรม
ล้วนๆเป็นอารมณ์ ได้ความสงบสุขจากรูปฌานก็พอใจ ใน
ชั้นที่สองนี้เรียกว่ารูปาวจร

นี่ต่อมาเห็นว่า รูปนี้ก็ยังมีอยู่ ยังเปลี่ยนแปลง ยังกระด้าง
ยังอะไรต่างๆ เลื่อนขึ้นไปเป็นอรูป อรูป...ไม่มีรูป ถ้าจะพูด
อย่างคนธรรมดาสามัญก็ไปชอบบุญกุศล เกียรติยศ ชื่อเสียง

อะไรไปในทางโน้นแล้ว ไม่ได้ชอบตัววัตถุข้าวของเงินทอง
อะไรแล้ว เลื่อนไปชอบที่ไม่มีรูป เป็นบุญ เป็นกุศล เป็น
เกียรติยศ เป็นชื่อเสียง เป็นอะไรก็ตามแล้วแต่จะเรียก
แต่ถ้าเป็นเรื่องทางจิตใจ ก็ชอบความสุขที่เกิดมาจากสมาธิที่
มีรูปธรรมเป็นอารมณ์ ที่เขาเรียกว่าอรุณภาพ ความสุขนี้
เกิดมาจากสิ่งที่ไม่มีรูปเป็นอารมณ์ เป็นอากาศ เป็นวิญญาณ
เป็นความไม่มีอะไร เป็นแนวสัญญา นาสัญญา ตนะ ในที่สุด
มันเลื่อนมาอย่างนี้ ภูมิที่สี่เป็นโลกุตตรภูมิ

การเลื่อนชั้นของจิตใจในผู้สูงอายุ

เอามารวมกันแล้วสรุปความสั้นๆก็ว่า

เราเคยชอบเรื่องวัตถุ ทางเอริคอร้อย สวยงาม สนุก
สนาน เป็นกามารมณ์ จนกว่าจะหมดเขตของหนุ่มสาว เป็น
พ่อบ้านแม่เรือนก็ชอบเงินทอง ข้าวของ ทรัพย์สินสมบัติฟัสถาน
ว้าวควายไร่นา ถ้าว่ามันเลยนั้นขึ้นไปอีก มันเบืออย่างนั้นก็
ขึ้นไปหาบุญหากุศล หาสิ่งที่สูงขึ้นไปแหละ โดยมากก็เป็นเรื่อง
บุญเรื่องกุศลนั้นแหละ นี่มันเลื่อนชั้นอย่างนี้ ถ้ามันไปได้
ไกลกว่านั้นอีก มันก็เป็นครูบาอาจารย์สั่งสอนคนในเรื่องทำ
ให้ถูกต้องสำหรับจิตใจจะปกติ

นี่เห็นไหมว่า จะเป็นผู้สูงอายุนั้นจะต้องมีจิตใจอย่างไร
จะเป็นผู้สูงอายุโดยถูกต้องนั้น จิตใจจะต้องมีจิตใจอย่างไร
จึงจะเรียกว่ามีความสูงที่ถูกต้อง ที่แท้จริง

ถ้าพูดให้ลึกไปอีกหน่อยก็ว่า ไม่รู้อะไรก็ทำบาปกันโดย
มากแหละ เป็นทุกข์ ต่อมาก็ค่อยๆรู้อะไร ไม่ทำบาป ทำบุญ
แล้วก็มีความสุข ทีนี้ถ้ายังมีสูงขึ้นไปอีกกว่านั้นจะอะไร มัน
คือว่าง คือเป็นนิพพาน เป็นว่างไม่มีใครมารบกวน เป็นบาป
หรือเป็นชั่ว เป็นทุกข์นี้ มันทนไม่ไหว ใครๆก็ทนไม่ไหว ก็
หลีกเลี่ยง หลีกเลี่ยงพ้นมาได้มาถึงบุญ มาถึงดี มาถึงสุข
มันก็ยุ่งไปตามแบบสุข จึงต้องเลื่อนขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง เป็น
แบบว่าง ถึงว่าง คือเลื่อนชั้นนิพพาน

นี่เข้าใจกันให้ชัดว่าหลักใหญ่ๆมันมีว่า จากชั่วมาถึงดี
ถ้าเห็นว่าดีมันก็ยุ่งตามแบบดี วุ่นตามแบบดี ก็เลื่อนขึ้นไป
ถึงชั้นว่าง ว่าง...ไม่ชั่ว ไม่ดี เหนือชั่ว เหนือดี หรือว่าถ้า
มีทุกข์ เอ้า มีทุกข์...ก็ดิ้นรนจนพ้นทุกข์ มามีสุขก็ยุ่งไปตาม
แบบสุข มีความวุ่นวายไปตามแบบคนที่มีความสุข ก็เลื่อน
ขึ้นไปแบบว่าง คือนิพพาน ไกล้นิพพาน คนมีบาปยุ่งแบบ
คนมีบาป คนมีบุญยุ่งไปตามแบบคนมีบุญ หากความ
สงบสุขไม่ได้ เลื่อนจากบุญก็ถึงว่าง คำว่า ว่างๆๆนี้ ไม่มี
อะไรรบกวน

ทบทวนอีกทีว่า จากชั่วถึงดี จากดีก็ถึงว่าง ว่างนั้นแหละ ที่สุดแหละ จากบาปไปถึงบุญ ยุ่งนักไม่เอา เลื่อนขึ้นไปเป็นแบบว่าง จากบาปมาถึงบุญ จากบุญมาถึงว่าง นี่ทุกข์ไม่ไหว เลื่อนจากทุกข์มาถึงสุข สุขก็ยังยุ่งไปตามแบบสุข ต้องเหนื่อย กระที่ดกระหอบไปตามแบบสุข เลื่อนอีกทีก็ถึงว่าง

ความว่าง : ความสงบสุขที่แท้จริง

กำหนดดูให้ดี จากชั่วถึงดี จากดีถึงว่าง จากบาปถึงบุญ จากบุญถึงว่าง จากทุกข์ถึงสุข จากสุขถึงว่าง คนโง่ไม่ชอบความว่างแล้วไม่รู้ด้วย ไม่รู้จักด้วย ไม่เข้าใจด้วย ชอบวุ่นวาย ชอบเอร็ดอ่อย ชอบสนุกสนาน แก่หงๆแล้วยังเต็นรำ ไม่รู้ว่าสิ่งที่เป็นความสุขแท้จริง สงบสุขแท้จริง นั้นมันคือความว่าง เทวดาบนสวรรค์ก็วุ่นวายด้วยกามารมณ์ไม่ว่าง ต้องเลื่อนไปชั้นพรหม เลยชั้นพรหมขึ้นไปอีกจึงจะว่าง สุดชั้นพรหมขึ้นไปอีกมันจึงจะว่างคือนิพพาน

นี่ผู้สูงอายุทั้งหลายจะต้อง รู้จักความว่าง ว่าไม่มีอะไรรบกวน ไม่มีอะไรเบียดเบียน ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ เสียใจมันก็ธรรมดา ดีใจมันก็เหนื่อยตามแบบดีใจนะ ดีใจนะกินข้าวไม่ได้นะ ถูกลอตเตอรี่รางวัลที่ ๑ แล้วกินข้าวไม่ลงนะ เพราะความดีใจมันสั้นระรัวๆ ความดีใจไม่ใช่ความสงบ ไม่ใช่ความ

สงบสุข มันต้องหยุดอีกทีหนึ่ง ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ ไม่ดีใจ ถึงจะว่าง ว่างนี้เรียกว่าวิเวก ก็ได้ วิเวกไม่มีอะไรบงกช เต็มวโดยแท้จริง ไม่มีอะไรบงกช ของภายนอกก็ไม่บงกช ของภายในก็ไม่บงกช ของภายนอกเช่นลูกเล็กเด็กแดง อะไรต่างๆอยู่ภายนอกเป็นคน คนนี้ก็ไม่มีบงกช ของภายใน ก็ไม่มีเกิดกิเลสใดๆขึ้นมาบงกช ว่างนี้วิเวก วิเวกนั้นแหละ คือสิ่งที่จะดับอยู่ข้างหน้า : พระนิพพานดับอยู่ข้างหน้า จากชั่วถึงดี จากดีถึงว่าง คือนิพพาน จากทุกข์ถึงสุข จากสุขก็ ถึงว่าง คือ นิพพาน

อยากจะให้เข้าใจคำว่าว่างกันเสียให้ดีๆ ถ้าไม่ว่างนั้น มันถูกปรุงแต่งต่างๆ นิ่งไม่ติดดอก จะต้องปรุงแต่งให้ทำนั้น ทำนี้ คิดนั้นคิดนี้ ปรรณานันั้นปรรณานานี้ ไม่มีเวลาสงบ แห่งจิต ถ้าว่างก็ไม่มีอะไรปรุงแต่งยั่วยุ หาความสงบได้ลึกซึ้ง ถึงจิตใจ

มองเห็นความเป็นเช่นนั้นเอง

ขอให้ท่านเปรียบเทียบดูด้วยการมาเที่ยวนี้ อยู่ลำปาง มาเที่ยวภาคใต้นี้ มันเพื่อประโยชน์อะไร? ถ้าเพื่อประโยชน์ แก่สนุกสนาน มันก็เหมือนกับลูกเด็กๆนั้นแหละ ไม่ใช่ คนสูงอายุดอก ถ้ามาเที่ยวเพื่อดู เพื่อเล่น เพื่อกิน เพื่อ

เออร์ดอรรอย สนุกสนานแล้ว ไม่ใช่คนสูงอายุดอก เป็นลูก
เด็กๆอีกนั่นแหละ ถ้าเป็นคนสูงอายุจะต้องมาให้เห็นสิ่งที่ลึก
กว่านั้น อะไรเป็นอย่างไร อะไรเป็นอย่างไร แล้วก็เห็นว่า
มันเป็นเช่นนั้นเอง ไม่ต้องมาก็ได้ อย่างมาเที่ยวนี้ ถ้ามา
ทั่วๆไปแล้วเห็นว่า โอ! นี่มันก็เช่นนั้นเอง แค่นี้เอง เท่านั้นเอง
ไม่ต้องมาก็ได้ ถ้าอย่างนี้ก็เป็นคนสูงอายุแหละ ไม่ใช่ลูกเด็กๆ
ถ้ายังมาชอบสนุกสนาน ชอบแปลกประหลาด ตื่นเต้นอะไร
อยู่ ยังเป็นลูกเด็กๆอยู่นั้นแหละ

นี่ขอบอกกันตรงๆอย่างนี้ไม่เกรงใจ อยากจะโกรธก็โกรธ
แล้วกัน แต่จะบอกอย่างนี้แหละว่า ถ้าว่าไปแล้ว ไม่เห็น
เช่นนั้นเองแล้วก็ไม่ใช่ที่สุด ไปกิน ไปเล่น ไปสนุกสนาน
ไปอะไรอย่างที่เขาไปเที่ยว หนุ่มสาวเขาไปเที่ยวกันโดยมาก
นั้นแหละ ไม่ใช่ความสงบเลย แล้วก็รีบเห็นเสียซิ ไปเที่ยว
ที่ไหน ประหลาด สวยงามอย่างไร โอ...มันก็เช่นนั้นเอง
มันก็เช่นนั้นเอง ตามธรรมชาติเช่นนั้นเอง ไม่ต้องมาก็ได้
ไม่ต้องมาก็ได้

ความเป็นเช่นนั้นเองนี้สำคัญมาก ใครเห็นเช่นนั้นเอง
เช่นนั้นเอง คนนั้นบรรลุธรรมะสูงสุด ถึงขนาดที่เรียกว่าเป็น
ตถาคตเลย ตถา แปลว่า เช่นนั้น หรือ เช่นนั้นเอง คตะ
แปลว่า ถึง ตถาคตะ แปลว่า ถึงเช่นนั้นเอง เป็นพระอรหันต์

เห็นเช่นนั้นเอง เช่นนั้นเอง ไม่รัก ไม่โกรธ ไม่เกลียด ไม่กลัว
ไม่ตื่นเต้น ไม่วิตกกังวล ไม่อาลัยอาวรณ์ ไม่อิจฉาวิชา
ไม่หึง ไม่หวง ไม่ยกตนข่มท่าน ไม่กล่าวคำขัดแย้ง ไม่เห็น
อะไรว่าเป็นของแปลก ถ้ายังไม่เห็นเช่นนั้นเอง มันก็ต้องรัก
มันเห็นแปลกไม่ใช้ธรรมดา มันก็รัก หรือมันก็โกรธ หรือ
มันก็เกลียด หรือมันก็กลัว หรือมันก็ตื่นเต้น

เอาอย่างนี้กันก่อนก็ได้ เพราะไม่เห็นว่าเป็นเช่นนั้นเอง
มันก็หลงรักในทางหนึ่ง อีกทางหนึ่งเมื่อไม่ได้อย่างใจ มันก็
โกรธ ก็ขัดใจ อีกทางหนึ่งก็เกลียดให้โง่ให้เหนียว แล้วก็
กลัว กลัวให้ลำบาก แล้วก็ตื่นเต้น ตื่นเต้น เห็นอะไรแปลก
ก็ตื่นเต้น ไปถึงที่นั่นก็ตื่นเต้น ไปถึงที่นี่ก็ตื่นเต้น นี่คือคนโง่
ไม่เห็นเช่นนั้นเอง แล้วนี้มันก็มีผลไปถึงวิตกกังวลอาลัย
อาวรณ์ นอนหลับยากทะเล...นอนหลับยาก

ถ้าคนไม่เห็นเช่นนั้นเองก็เป็นห่วงอยู่เสมอ แล้วมันก็
หวงมันก็หึง หวงมากนักรักมันก็หึง เพราะมันไม่เห็นว่าเป็น
เช่นนั้นเอง เช่นนั้นเอง มันไม่เห็นนี่ มันก็รักมากก็หวงมาก
ถึงขนาดหึง แล้วมันก็ยกตนข่มท่าน ว่ากูมีอะไรดีกว่ามึงทะเล
แล้วมันก็จะไม่ยอม มันจะขัดแย้ง ขัดแย้งเสมอไปทะเล
แล้วก็ไม่เห็นว่าเป็นเช่นนั้นเอง

เห็นเช่นนั้นเอง คือเห็นสิ่งสูงสุด

นี่ขอให้รู้ไว้ว่านี่แหละคือเรื่องทดสอบว่า สูงแล้วหรือยัง หรือยังต่ำอยู่ ถ้าเห็นเช่นนั้นเอง เช่นนั้นเองแล้ว ก็เรียกว่า สูงจนจิตไม่หวั่นไหว ที่เป็นกันอยู่มากๆ เช่นว่า ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ก็เห็นว่าความเกิดก็เช่นนั้นเอง ความแก่ก็เช่นนั้นเอง ความเจ็บก็เช่นนั้นเอง ความตายก็เช่นนั้นเอง ไม่รัก ไม่โกรธ ไม่เกลียด ไม่กลัวอะไรกับมัน ถ้าเห็นเช่นนั้นเองอย่างนี้เรียกว่าเก่งมาก...เก่งไปจนถึงที่สุดแหละ จนเห็นว่ามันเช่นนั้นเอง ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความเกิด แก่ เจ็บ ตาย

ที่นี้ยังโง่อยู่ มันก็เห็นความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย เป็นของแปลก เป็นของเหลือวิสัย เป็นของอะไรต่างๆนานา แล้วก็กลัว แล้วก็เป็นทุกข์ อย่างนี้ยังไม่เห็นเช่นนั้นเอง ยังเห็นโลกน้อย ยังรู้จักชีวิตน้อย ยังเหมือนกับเด็กๆ

ถ้าเป็นคนแก่จริง มันก็ต้องเห็นสูงกว่านั้น เห็นเช่นนั้นเองนั่นเอง : ความเจ็บไข้ก็เช่นนั้นเอง ความแก่ก็เช่นนั้นเอง ความตายก็เช่นนั้นเอง หรือกนิยารักษาทายก็เช่นนั้นเอง ยานี้ก็เช่นนั้นเองเหมือนกัน มันทำหน้าที่เช่นนั้นเอง เห็นเช่นนั้นเองนั่นแหละเห็นสูงสุดในพระพุทธ

ศาสนา เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา สัจธรรมอะไรก็ตาม
มันรวมไปที่เห็นเช่นนั้นเอง : เห็นอนิจจัง...ว่าไม่เที่ยง ไม่เที่ยง
ไม่เที่ยง มันก็เช่นนั้นเอง นี่มันไม่เที่ยง ทุกขัง ทุกขัง...ทน
ยากลำบากถูกบีบคั้นอยู่ด้วยความไม่เที่ยง มันก็เช่นนั้นเอง
แล้วอนัตตา...มันไม่มีตัวตนที่จะทนได้ มันก็เช่นนั้นเอง
เรียกว่าไม่มีตัวตน ไม่มีตัวตนมันก็เช่นนั้นเอง เป็นสัจธรรม
...เป็นไปตามเหตุตามปัจจัยอยู่เนื่องนิจ ว่าอิทัปปัจจยตา
อิทัปปัจจยตาก็เช่นนั้นเอง รวมความแล้ว เห็นเช่นนั้นเอง คือ
เห็นสิ่งสูงสุดกว่าสิ่งใดหมด เห็นแล้วเป็นพระอรหันต์ เป็น
พระตถาคต

ขอให้คำนวณดูว่าเราได้เลื่อนมาในลักษณะนี้หรือเปล่า?
ถ้าเป็นผู้สูงอายุแท้จริงตามความหมายในพุทธศาสนา ก็จะต้อง
เห็นอนิจจังมากขึ้น เห็นทุกขังมากขึ้น เห็นอนัตตามากขึ้น
เห็นสัจธรรมมากขึ้น เห็นอิทัปปัจจยตามากขึ้น เห็นตถาคต
มากขึ้น จนคงที่ ไม่หวั่นไหว ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่มีความรู้สึก
ชนิดที่ยินดียินร้าย ชอบใจก็ยินดี ไม่ชอบใจก็ยินร้าย อย่างนี้
ยังโง่มาก มันไม่ได้คิด ไม่ได้สังเกต ไม่ได้ศึกษา ตลอดเวลา
ที่ผ่านมาแล้ว ถ้าศึกษากันอย่างดีก็จะเห็นว่า มันเช่นนั้นเอง
แหละ ที่มันไม่น่ารัก ไม่น่าพอใจ มันก็เช่นนั้นเอง ที่น่ารัก
น่าพอใจ มันก็เป็นเช่นนั้นเอง อย่างหนึ่งก็ทำให้อยากได้

อยากเอา อยากเป็น อีกอย่างหนึ่งก็ทำให้ไม่อยากได้ ไม่อยาก
เอา ไม่อยากเป็น อยากจะทำลายเสีย นี่มันเรื่องยุ่ง เรื่อง
ปรุ่งแต่ง มิใช่ความสงบ

ทดสอบตนเองบ้างว่าสูงอายุหรือยัง

เดี๋ยวนี้...เกิดมาอายุหลายสิบปีแล้ว มันก็ควรจะได้
ใคร่ครวญดูอะไรเป็นอย่างไร อะไรเป็นอย่างไรมาตั้งแต่อ่อน
แต่่ออก ตั้งแต่เป็นเด็ก เป็นเด็กวัยรุ่น เป็นหนุ่มเป็นสาว เป็น
พ่อบ้านแม่เรือน เป็นคนสูงอายุ เป็นคนแก่ห่อหม คนเฉ่า
มันมีอะไรเป็นอย่างไร ทำไมจะต้องไปหลงรัก หลงเกลียด
หลงโกรธ หลงกลัว หลงตื่นเต้นกับมัน นี่เป็นเครื่องวัดที่
แน่นอน ขอให้เอาสิ่งเหล่านี้ไปเป็นเครื่องวัด ว่าสูงอายุแล้ว
หรือยัง หรือว่ายังขึ้นๆ ลงๆ พูๆ แพบๆ เหี่ยวๆ แห้งๆ
บวมๆ อะไรอยู่ เหมือนกับเด็กๆ

นี่เอาตามพูดอย่างนี้ ก็เพื่อว่าจะให้สำเร็จประโยชน์ใน
การที่จะเป็นผู้สูงอายุ ในการที่จะตั้งชุมนุมสมาคมของผู้สูงอายุ
คือ ชนะโลก ชนะอายุ ไม่เหมือนกับเด็กๆอีกต่อไป เด็กๆก็
ยกให้เขาเถิด เขาจะต้องรัก ต้องโกรธ ต้องเกลียด ต้องกลัว
ต้องตื่นเต้น ต้องวิตกกังวล เพราะเขายังไม่รู้อะไร เด็กๆเขา
ไม่มีความรู้มาแต่ในท้องเรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็อภัย

ให้ที่เด็กๆจะต้องหลงใหลอย่างนั้นอย่างนี้ หลงใหลในของสวย
ของงาม ของไพเราะ ของหอม ของอร่อย ของนุ่มนวล
ของอะไรก็ตามใจ เป็นเรื่องของเด็กๆ แต่เมื่อผู้ใหญ่ผ่าน
มาพอสมควรแล้ว ก็เห็นเป็นของเช่นนั้นเอง เช่นนั้นเอง
เช่นนั้นเองยิ่งขึ้นไปๆ นั่นแหละคือว่าสูงอายวยิ่งขึ้นไป ถ้ายัง
มีความรู้สึกเหมือนกับเด็กๆ เดี่ยวหัวเราะ เดี่ยวร้องไห้ เดี่ยว
หัวเราะ เดี่ยวร้องไห้ อย่างนี้ไม่ใช่สูงอายุ

ถ้าเป็นผู้สูงอายุ ต้องอยู่เหนือการหัวเราะ และเหนือ
การร้องไห้ ไม่ต้องมีการร้องไห้หรือหัวเราะ มันเฉยได้
เพราะเห็นว่ามันเท่านั้นเอง เช่นนี้เอง แค่นี้เอง จะไม่ไปให้ความ
สำคัญอะไรมากไปกว่านั้น นี่คนแก่ๆก็วิเวก คือสงบ ไม่มี
อะไรกวน หรือกวนไม่ได้ ไม่มีอะไรปรุงแต่ง หรืออะไร
ปรุงแต่งไม่ได้ นี่เรียกว่า ไกลต่อพระนิพพาน มันไกลต่อ
พระนิพพานจนกระทั่งในที่สุดก็ปรุงแต่งไม่ได้ ปรุงแต่งไม่ได้
โดยประการทั้งปวง เป็นวิสังขาร เป็นอสังขตะหมด รอดไป
พ้นไปฝั่งโน้น ไม่อยู่ฝั่งนี้ ซึ่งเต็มไปด้วยการปรุงแต่ง ด้วย
ความทุกข์ ด้วยหัวเราะและร้องไห้

ขอให้ศึกษาเห็นความเป็นเช่นนั้นเอง ในสิ่งที่ไม่เคย
เห็น และไม่เคยรู้สึกว่าเป็นเช่นนั้นเอง : เด็กๆชอบของเล่นของ
อร่อย เดี่ยวนี้มันก็เช่นนั้นเอง กามารมณ์ของคนหนุ่มสาวก็

เช่นนั้นเอง เงินทอง ข้าวของ ทรัพย์สินสมบัติ ของพ่อแม่บ้านแม่เรือน ก็เช่นนั้นเอง แล้วก็ชอบความสงบ ความไม่กระโดดโลดเต้น ความไม่ขึ้นไม่ลง ไม่ฟูไม่แฟบไปตามอารมณ์นั้นๆ

นี่อาตมาก็บอกตรงๆอย่างนี้ ไม่เกรงใจดอกว่า ถ้าจะเป็นผู้สูงอายุกันแล้วต้องเป็นอย่างนี้ และมันก็เป็นหลักที่อาตมาเองก็ถืออยู่อย่างนี้ ปฏิบัติอยู่อย่างนี้ เพื่อความเป็นผู้สูงอายุ ขอให้ใช้คำว่า สูง สูง สูง นี่ให้ถูกต้อง ถ้าสูงมันก็อยู่เหนือทะเล เหมือนกับว่าภูเขาสูง อะไรสูง น้ำมันไม่ท่วมทะเล มันอยู่เหนือ เพราะมันสูง ขอให้สูงจนไม่มีอะไรท่วม ความทุกข์ก็ไม่ท่วม กิเลสก็ไม่ท่วม อะไรๆก็ไม่ท่วม ไม่มีอะไรท่วมจิตใจได้ เพราะว่าจิตใจมันสูงเสียแล้ว

จิตใจสูงได้เพราะรู้อย่างถูกต้อง

สูงเพราะเหตุอะไร สูงเพราะรู้...รู้...รู้ อย่างถูกต้อง ตามที่เป็นจริง ว่าอะไรเป็นอย่างไร อะไรเป็นอย่างไร แล้วก็ไม่ต้องตื่นตื่นไม่อะไรหมด ไม่รักอะไร ไม่โกรธอะไร ไม่เกลียดอะไร ไม่กลัวอะไร ไม่ตื่นตื่นอะไร นี่ยังไปชอบดูของเล่น บางทีคนแก่ๆ ยังไปชอบดูมวย ไปดูกายกรรม ไปดูอะไรที่มันน่าตื่นตื่น นี่เพราะยังไม่เห็นว่าเป็นเช่นนั้นเอง ถ้าเขาไปโลกพระจันทร์ได้ก็ตื่นตื่น ที่จริงมันก็เช่นนั้นเองแหละ เมื่อทำ

ถูกต้องตามเรื่องนี้ มันก็ไปโลกพระจันทร์ได้ ไม่น่าตื่นเต้น
อะไร เป็นเรื่องธรรมดาๆ

นี่ความที่ว่าสูง สูง สูงจนอะไรท่วมไม่ได้ : กิเลสท่วม
ไม่ได้ ความโลภท่วมไม่ได้ ความโกรธท่วมไม่ได้ ความหลง
ท่วมไม่ได้ ความทุกข์ก็เกิดไม่ได้ เพราะมันไม่ไปหลงรัก
หลงโกรธ หลงเกลียด แล้วมันไม่เกิดกิเลส แล้วมันไม่เกิด
ความทุกข์ดอก ความทุกข์เกิดได้เพราะมีกิเลส กิเลสมัน
เกิดเพราะไม่รู้ตามที่เป็นอย่างที่มันเช่นนั้นเอง มันจึงโง่ไปว่า
น่ารัก น่าเกลียด ว่าได้กำไร ว่าขาดทุน ว่าแพ้ ว่าชนะ ว่าสวย
ว่าไม่สวย เป็นคู่ๆไปทุกคู่ ไม่รู้ที่ลืบทก็ร้อยคู่ มันโง่เป็นคู่
ที่จริงมันเป็นเช่นนั้นเอง ในเรื่องเหล่านี้มันเป็นเช่นนั้นเอง
เพราะมันเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย เป็นไปตามวิสัยโลก เป็น
ไปตามธรรมดาโลก

เพราะไม่เห็นว่ามันเช่นนั้นเอง มันจึงเห็นเป็นดีเป็นชั่ว
เป็นได้เป็นเสีย เป็นบุญเป็นบาป เป็นสุขเป็นทุกข์ เป็นแพ้
เป็นชนะ เป็นมั่งมีเป็นยากจน เป็นอะไรต่างๆ ที่จริงมันก็คือ
เช่นนั้นเอง ถือเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยของมันเช่นนั้นเอง
เมื่อเราต้องการจะไม่ยากจน ก็ต้องทำให้ถูกต้องตามเรื่อง
เช่นนั้นเองของความไม่ยากจน มันก็ไม่ยากจน อยากจะดี
ก็ทำให้ถูกต้องตามเรื่องของดีก็ดี แต่ว่าถ้าไปยึดมันเข้าแล้ว

มันกัดเอาทั้งนั้นแหละ บุญก็ดี ความสุขก็ดี อะไรก็ดี ถ้าไปยึดมันถือมันว่าเป็นตัวเราเป็นของเราแล้ว มันหนักอกหนักใจ นอนไม่หลับทั้งนั้นแหละ

มีหรือเป็นไปไม่ถูกต้อง เพราะความยึดมั่น

ขอให้ไปดูในเรื่องนี้ว่า ถ้าไปยึดมั่นว่าเป็นตัวเราหรือเป็นของเราแล้ว มันก็หนักอกหนักใจนอนไม่หลับทั้งนั้นแหละ เพราะฉะนั้นอย่าไปยึดมั่นถือมั่นเอามาเป็นเรา เป็นของเราเลย ให้มันเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยเช่นนั้นเอง ถ้าเราจะเอามากินมาใช้ มาเกี่ยวข้อง ก็ให้รู้จักเช่นนั้นเอง ใช้เช่นนั้นเอง อย่าเอามาเป็นตัวกู เอามาเป็นของกู ให้มันเป็นเช่นนั้นเอง ตามธรรมชาติ

เงินทอง ข้าวของ วัควาย ไร่นา ก็มีอย่างเช่นนั้นเอง จะกิน จะใช้ ก็ทำไปอย่างเช่นนั้นเอง อย่าเอามายึดมั่นถือมั่นว่าเป็นตัวกู เป็นของกู เป็นตัวเรา เป็นของเรา ให้มันเป็นเช่นนั้นเองไปตามธรรมชาติ วัควายไร่นาก็ให้มันอยู่ในทุ่งนา อย่ามาอยู่บนหัวของเจ้าของ นอนไม่หลับ เงินเอาไปฝากไว้ในธนาคารก็อยู่ในธนาคาร อย่ามาสูมอยู่บนหัวของเจ้าของ แล้วนอนไม่หลับ ลูกหลานเหลนก็เหมือนกันแหละ ให้มันเป็นเช่นนั้นเองให้มันถูกต้อง อย่ามาสูมอยู่ในอกในใจจนคน

แก่ๆนอนไม่หลับ นี่เพราะยึดมันถือมัน แล้วมันเป็นอย่างนี้
ทั้งนั้น จะทำให้เป็นทุกข์ทรมาน เรียกว่า มันกัดเอา

ถ้าปล่อยให้อยู่ตามธรรมชาติ มันก็ไม่ทำอันตราย มัน
เป็นเช่นนั้นเอง แต่พอเอามายึดถือว่าตัวกูของกู มันก็กัดเอา
ทันที เพราะยึดมันถือมันมันจึงกัดเอา เหมือนกับว่าถ้าเรา
ยกขึ้นมาหัวไว้ มือมันก็หนัก ไม่หัวมันก็ไม่หนักมือ ถ้าเรา
ปล่อยวางเสียมันก็ไม่หนักมือ พอเราหัวมาถือไว้มันก็หนักมือ
นั่นแหละคือมันกัดเอา จะมีก็มีโดยที่ไม่ยึดมันถือมัน มี
อย่างถูกต้องตามเช่นนั้นเองก็ได้ มีเงิน มีทอง มีอะไรก็มีได้
โดยไม่ต้องหนักอกหนักใจ ถ้ามีไม่เป็นแล้วมันก็กัดเอา มัน
หนักอกหนักใจ นอนไม่หลับ เป็นบ้าก็มี ฆ่าตัวเองตายก็มี
เพราะมีเป็นตัวกู เป็นของกูนี้ มันเกิดการเข้าใจผิดเป็นตัว
เป็นของตัวเองขึ้นมา มันก็เห็นแก่ตัว

เมื่อยึดมันก็เกิดความเห็นแก่ตัว

เมื่อเห็นแก่ตัวมันก็เกิดกิเลส เกิดความโลภ ความโกรธ
ความหลง เมื่อเกิดกิเลส ความโลภ ความโกรธ ความหลง
มันก็ต้องเป็นทุกข์แหละ แล้วมันก็ไม่รักผู้อื่น มันก็ไม่ช่วย
ใครดอก เพราะมันเห็นแก่ตัว มันก็ไม่เห็นแก่ผู้อื่น เพราะ
เห็นแก่ตัว มันก็ไม่เห็นแก่ธรรม ไม่เห็นแก่ความถูกต้อง มัน

ก็เห็นแก่ตัวเรื่อยไป เดี่ยวนี้ในโลกนี้มีแต่คนเห็นแก่ตัว จึงเบียดเบียนกัน เบียดเบียนกัน ดุชิตเบียดเบียนกันเท่าไร ที่ไหนก็ตาม เพราะเห็นแก่ตัวมันจึงเบียดเบียนกัน เกิดเป็นคนมั่งมีกับคนยากจน เห็นแก่ตัวต่อสู้กัน คนมั่งมีเป็นนายทุนก็เห็นแก่ตัว คนยากจนเป็นกรรมกรก็เห็นแก่ตัว เป็นคอมมิวนิสต์นายทุนก็เห็นแก่ตัว คอมมิวนิสต์ก็เห็นแก่ตัว ก็ได้กัดกันไม่มีที่สิ้นสุด นี่มันเป็นเรื่องกิเลส เพราะไปยึดมันถือมันเป็นตัวเป็นของตัว แล้วก็ มีของสวย ของงาม ของหอม ของเอร็ดอร่อย เพิ่มขึ้นๆ ส่งเสริมความเห็นแก่ตัว

เดี๋ยวนี้ ในโลกนี้มันยังเห็นแก่ตัว ก็เพราะมันมีการส่งเสริม มีเครื่องส่งเสริม มีของสวยของงาม ของเอร็ดอร่อยมาส่งเสริม มันก็ยังเห็นแก่ตัว มันก็ยังทำไปอย่างเห็นแก่ตัว ที่มีอำนาจวาสนาก็กอบโกยซูดริด ที่ไม่มีอำนาจวาสนาก็ต่อสู้แย่งชิงทำลายไปตามเรื่องตามราว

สิ่งที่ส่งเสริมให้กิเลสพอใจนั้นแหละ มันทำให้เห็นแก่ตัว เรื่องสวย เรื่องไพเราะ เรื่องงดงาม เรื่องเอร็ดอร่อย เรื่องบำรุงบำเรอ นั้นแหละ มันทำให้เห็นแก่ตัว

การส่งเสริมกิเลสมีมากขึ้นในปัจจุบัน

จะพูดเปรียบเทียบให้เห็นว่า สมัยก่อนมันไม่มีเรื่องส่งเสริมกิเลส อย่างนี้ คนไม่ค่อยเห็นแก่ตัว กินข้าวกับอะไรก็ได้ อยู่เรือนพอสถานประมาณอะไรก็ได้ แล้วก็ไม่ต้องมีอะไรมาก เดี่ยวนี้มันไม่ได้นะ มันต้องมีเรือนสวยงามหลายหลัง มีรถยนต์หลายคัน มีอะไร...เครื่องใช้ไม้สอยในบ้านในเรือนราคาเป็นแสนเป็นล้าน แล้วกำลังต้องการอย่างนั้น แล้วโง่จนตาย ต้องการอย่างนั้น ตายไปกับความเป็นอย่างนั้น คนนี้ไม่เคยสูงอายุเลย มันยังเป็นเด็กบ้าง บอๆจนเข้าโลง หลงไหลในสิ่งที่ปรุงแต่งเหล่านี้ เรื่องอาหารก็ต้องดีที่สุด เรื่องเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มก็ต้องดีที่สุด เรื่องเครื่องใช้ไม้สอย บ้านเรือนก็ต้องดีที่สุด แม้แต่เรื่องหยูกเรื่องยาก็ต้องดีที่สุด ต้องเอร็ดอร่อย ไม่ขม กินยาขมไม่ได้ ต้องกินยาหวาน

เมื่อเขาไม่มีไฟฟ้าใช้กันนั้นเขาสว่างกว่านี้ ช่วยฟังให้ดีๆนะว่า เมื่อมนุษย์ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ จิตใจสว่างกว่าคนเดี๋ยวนี้ที่มีไฟฟ้าใช้ เมื่อมนุษย์ยังทำน้ำแข็งไม่เป็น ยังไม่มีน้ำแข็งจะกิน ไม่รู้จักน้ำแข็ง จิตใจเขาเยือกเย็นกว่าคนเดี๋ยวนี้แหละ เชื่อหรือไม่เชื่อ เมื่อยังไม่มีไฟฟ้าใช้หัวใจของเขาสว่างกว่านี้ ไม่บ้า ไม่ยึดถือมากเหมือนเดี๋ยวนี้ เมื่อไม่มี

น้ำแข็งกิน กินน้ำธรรมดา หัวใจเขาเย็นกว่าสมัยนี้ ซึ่งมี
น้ำแข็งกินเหลือเฟือ เพราะมันส่งเสริมกิเลส ส่งเสริมกิเลส
มีไฟฟ้าใช้ก็ใช้เพื่ออะไรคิดดูเถิด ใช้เพื่อส่งเสริมความสนุก
สนาน สวยงาม เอร์ดีอรรอย อุปกรณ์ต่าง ๆ นานา สารพัด
อย่าง ส่งเสริมกิเลสทั้งนั้นที่ใช้ด้วยเครื่องไฟฟ้า กินน้ำแข็ง
นี้ก็เพื่อส่งเสริมความอร่อย มันก็เป็นทาสของความอร่อย
จนเดี๋ยวนี้อะไรก็ต้องใส่น้ำแข็ง ต้องแช่น้ำแข็ง มันก็ไม่มี
ความพักผ่อน แล้วมันก็ไม่เย็นเหมือนคนสมัยโน้น คนป่า
สมัยโน้นไม่มีน้ำแข็งกิน หัวใจมันเย็นกว่าคนที่สมัยมีน้ำแข็ง
กิน ลองไปคิดดู ไปใคร่ครวญดู ต้องคิดสักหน่อยซื่อนี้
ถ้าไม่คิดก็ไม่เห็นดอก ต้องคิดกันสักหน่อย

นี่ คนไม่รู้ความถูกต้อง ไม่รู้ความพอดี ไม่รู้ความสงบ
รู้แต่ปรุงแต่ง ปรุงแต่ง ส่งเสริม ปรุงแต่ง ให้ยิ่งๆขึ้นไป
ไม่มีความถูกต้องในการกระทำ เลยไม่มีพอใจอะไร มีแต่
หิว...หิว...หิว ต่อไป ได้มาเท่านั้นก็หิวให้มากกว่านี้ แล้วก็หิว
ต่อไป ได้มาเท่านั้นก็อยากมากกว่านั้น ก็หิวต่อไปหิวเรื่อยไป
ไม่มีวันหยุดหิว แล้วจะเรียกว่าผู้สูงอายุได้อย่างไร มันก็
เท่าเดิมแหละ

ถ้ารู้จักลดกิเลส ลดความหิว ลดความต้องการ เห็นว่า
อื้อย! มันเช่นนั้นเองแหละ มันก็เช่นนั้นเองแหละ นั่นแหละ

เรียกว่า มีปัญญามากสมกับเป็นผู้มีอายุ รู้จักความถูกต้อง
ว่าจะต้องทำจิตใจอย่างไร คิดถึงอย่างไร พุดจาอย่างไรให้
มันถูกต้อง ก็คือธรรมะ ธรรมะคือความถูกต้อง

ธรรมะคือหน้าที่ ต้องทำหน้าที่ให้ถูกต้อง

หน้าที่ทุกหน้าที่ถ้าทำให้ถูกต้อง แล้วก็จะมีความสุข
หน้าที่ๆนั้นแหละ คือสิ่งที่พระพุทธเจ้าเคารพ คนเหล่านี้
ปากพูดว่าเคารพพระพุทธเจ้า แต่ไม่เคารพสิ่งที่พระพุทธเจ้า
เคารพ พระพุทธเจ้าเคารพอะไรรู้ไหม? พระพุทธเจ้าทรง
เคารพธรรมะ ธรรมะคืออะไร? ธรรมะคือหน้าที่

เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วใหม่ๆ ท่านถามตัวเองว่า
นี่จะเคารพอะไรต่อไปนี่ เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ใคร่ครวญไป
ใคร่ครวญมา โอ...เคารพธรรมะ เคารพธรรมะ จึงประกาศ
ออกมาว่า พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ในอดีต ในอนาคต ใน
ปัจจุบัน ล้วนแต่เคารพธรรมะ

เคารพธรรมะ คือ หน้าที่ ทำหน้าที่ให้ถูกต้อง เป็น
พระพุทธเจ้าก็ทำหน้าที่ของพระพุทธเจ้า ก็จะเป็นพระพุทธเจ้า
ถ้าไม่ทำหน้าที่ของพระพุทธเจ้า ก็ไม่เป็นพระพุทธเจ้าดอก

เราทั้งหลายเหล่านี้ก็เหมือนกัน ถ้าไม่ทำหน้าที่ของคน
ก็ไม่ใช่เป็นคนดอก ถ้าทำหน้าที่ของเด็กก็เป็นเด็ก ทำหน้าที่

ของวัยรุ่นก็เป็นวัยรุ่น ทำหน้าที่ของหนุ่มสาวก็เป็นหนุ่มสาว ทำหน้าที่ของพ่อบ้านแม่เรือนก็เป็นพ่อบ้านแม่เรือน ทำหน้าที่ของคนแก่ก็เป็นคนแก่ ทำหน้าที่อะไรก็เป็นอย่างนั้นแหละ เพราะฉะนั้น หน้าที่เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ถูกต้อง อยากจะเป็นผู้พ้นทุกข์ อยู่เหนือความทุกข์ ก็ทำหน้าที่ให้มันถูกต้อง

ความสุขหาได้เมื่อทำหน้าที่ถูกต้อง

หน้าที่ของผู้สูงอายุ เกิดมานาน ล่วงผ่านวัยมานาน ทำให้ถูกต้อง ทำให้ถูกต้องในหน้าที่นั้นๆ แล้วก็พอใจ แล้วก็มีความสุข ไม่ต้องมาเที่ยวภาคใต้ให้เสียสตางค์ ล้างถ้วยล้างจานกวาดบ้านถูเรือนอยู่ที่บ้านนั้นแหละ มีสติสัมปชัญญะ ทำให้ดีที่สุด ให้รู้สึกว่าคุณถูกต้องที่สุด แล้วก็พอใจที่สุด จะมีความสุขที่แท้จริงอยู่เมื่อล้างถ้วยล้างจาน กวาดบ้านถูเรือน

ท่านทั้งหลายคงไม่เชื่อ ไม่เชื่อก็ตามใจ แต่ขอให้เอาไปคิดเถิด ความสุขที่แท้จริงมันเกิดโดยไม่ต้องเสียเงินสักสตางค์หนึ่ง อะไรเป็นหน้าที่ทำให้ถูกต้อง ทำให้ถูกต้องที่สุด แล้วก็พอใจ พอใจแล้วก็มีความสุข ส่วนที่เอาเงินไปซื้อไปใช้ไปนั้น เป็นเรื่องของความเพลิดเพลินที่หลอกลวงทั้งนั้น ยิ่งใช้เงินมากเท่าไรยิ่งหลอกลวงมากขึ้นเท่านั้น ยิ่งใช้เงิน

มากเท่าไร ยิ่งไม่ใช่ความสุขเท่านั้น ยิ่งไม่ต้องใช้เงินเลย แต่ว่า
ทำให้ถูกต้องและพอใจ พอใจนี่เป็นความสุขที่แท้จริง

ตื่นนอนขึ้นมาล้างหน้าให้ดี ถูฟันให้ดี มีสติสัมปชัญญะ
ให้ดี มีแปรงถูฟันและฟันเป็นอารมณ์ของสมาธิ ทำด้วย
จิตใจที่เป็นสมาธิถูกต้อง ถูฟันล้างหน้า...พอใจ ถูกต้อง
พอใจ ถูกต้องพอใจ เป็นสุขตลอดเวลาที่ล้างหน้า ได้
ความสุขที่แท้จริงตลอดเวลาที่ล้างหน้า แต่คนโง่มันทำไม่ได้
คนโง่ทำไมไม่เป็น บางทีมันไม่อยากจะล้างหน้าด้วยซ้ำไป เมื่อ
ล้างหน้า...จิตใจมันอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ โกรธใคร รักใคร อยู่
ที่ไหนก็ไม่รู้ ไม่มีสติสัมปชัญญะ สมาธิ ในการล้างหน้าและ
ถูฟัน ก็ไม่ได้รับความถูกต้องและพอใจ และเป็นสุขในขณะที่
ล้างหน้าและถูฟัน

นี่ไปอาบน้ำ เข้าไปในห้องน้ำไปอาบน้ำ มีสติสัมปชัญญะ
รู้ว่าเป็นหน้าที่ ถูกต้องที่สุด ทำให้ดีที่สุด จะเปิดก๊อกน้ำ จะ
ตักน้ำอาบ จะฉีกี่โคล มีสมาธิอยู่ที่ฉีกี่โคล ฉีกี่โคลหลุดออก
ไปเท่าไรก็รู้สึกว่าเป็นความถูกต้องและพอใจ เลยเป็นสุข...
พอใจ เป็นสุขแท้จริงตลอดเวลาที่อาบน้ำ แต่คนโง่ทำไมไม่ได้
จิตใจมันอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ ไม่มีสติสัมปชัญญะที่จะอาบน้ำให้
ดีที่สุด ไม่มีสมาธิในการอาบน้ำให้ดีที่สุด ไม่ทำปัญญาใน
การอาบน้ำให้ดีที่สุด มันก็ไม่มีความรู้สึกว่าถูกต้องและพอใจ

ถูกต้องและพอใจ มันก็ไม่ได้รับความสุขเมื่ออาบน้ำ ก็คิดว่า
จะเอาเงินไปหากามารมณ์ ไปเล่นหัวสนุกสนานที่ไหน ไปหา
กันที่นั่น นั่นมันความเพลิดเพลินที่ลอกหลวง ขอให้อยู่ที่
หน้าที่ที่ต้องทำแต่ละวันๆ ให้ถูกต้องและพอใจ

ทีนี้จะยกตัวอย่าง เมื่อไปถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ เข้าใน
ห้องน้ำถ่ายอุจจาระปัสสาวะ หรือที่ไหนก็ตาม ขอให้มึสติ
สัมปชัญญะ ทำหน้าที่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะให้ถูกต้องที่สุด
ให้ดีที่สุด ให้รู้สึกพอใจๆ ก็เลยมีความสุข ตลอดเวลา
ที่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ แต่นั่นคนโง่ทำไม่ได้ เพราะจิตใจมัน
อยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ มันไม่มีสติสัมปชัญญะที่จะทำหน้าที่อันนี้
ให้ดี ให้ถูกต้อง และพิจารณาด้วยสมาธิเลย

ทีนี้จะไปกินข้าว เข้าไปในห้องอาหารต้องมีสติสัมปชัญญะ
ทำให้ดีที่สุด ตักข้าวใส่จาน ตักข้าวใส่ปาก เคี้ยวข้าวกลืน
มีสติสัมปชัญญะทำให้ดีที่สุด ถูกต้องที่สุด พอใจที่สุด ก็มี
ความสุขตลอดเวลาที่กินอาหาร เดียวนี้คำนี้ถูกปาก...มัน
ก็บ้าไปเลย คำนี้ไม่ถูกปาก...มันก็ด่าเลย มันมั่วแต่อ่อย
ไม่อ่อย อ่อย...ไม่อ่อย มันทะเลาะกับความอ่อย ทะเลาะ
กับความไม่อ่อย ถ้ามีแม่ครัวเป็นลูกจ้างแล้วก็ด่าแม่ครัว
เลย ไม่เคยคิดว่านี่มันเช่นนั้นเอง ที่มันไม่มีรสอ่อยมันก็
เช่นนั้นเอง ที่มีรสอ่อยมันก็เช่นนั้นเอง ถ้าผลไม้ลูกนี้มัน

เปรี๊ยะไป ก็คิดว่ามันเป็นเช่นนั้นเอง เราก็กินของเปรี๊ยะ
ทำไมจะต้องโกรธ ถ้าแดงโมนี่มันจืดไป ทำไมจะต้องโกรธ
ว่ามันเป็นแดงโมนี่นี่ เราก็กินได้ แล้วมันเป็นชนิดนี้เอง
นี่ ก็ไม่ต้องโกรธแล้วยังได้รับประโยชน์ ที่ว่าปกติ...ปกติ...
ปกติ กินอาหารด้วยสติสัมปชัญญะ สมาธิ และปัญญา มี
ความสุขว่า ถูกต้องแล้ว พอใจแล้ว ตลอดเวลาที่กินอาหาร
ได้รับความสุขที่แท้จริง ไม่ต้องเสียดแทงค์สักสตางค์เดียว
เพราะว่าทำมันถูกต้อง

ที่นี้ก็จะมาถึงว่า ล้างถ้วย ล้างจาน กวาดบ้านถูเรือน
จะต้องล้างถ้วยล้างจานก็ได้ กวาดบ้านก็ได้ ถูเรือนก็ได้ จง
มีสติสัมปชัญญะ ล้างถ้วยล้างจาน กวาดบ้านถูเรือน ถ้า
ล้างจานก็มีสติอยู่ที่ถ้วยที่จานที่ล้าง ที่ของสกปรกที่ติดอยู่
ที่ถ้วยที่จานหลุดออกไปๆ รู้สึกว่าถูกต้องๆ พอใจๆ ก็เป็น
สุขในการกระทำอย่างนั้น แต่คนโง่ทำไม่ได้ มันทนทำไม่ได้
มันทนทำไม่ได้ เพราะว่าจิตใจมันอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ ไม่มีสติ
สัมปชัญญะจะล้างถ้วยล้างจานให้เป็นสมาธิ ให้เป็นปัญญา
ให้รู้ว่าถูกต้อง แล้วก็พอใจ

เมื่อ กวาดบ้าน ขอให้จิตอยู่ที่ปลายไม้กวาด เป็นสมาธิ
ที่ปลายไม้กวาด ขี้ฝุ่นที่อยู่ปลายไม้กวาดเป็นอารมณ์ของ
สมาธิ แล้วก็กวาดไป กวาดไปด้วยสติ ด้วยสมาธิ ถูกต้องๆ

พอใจๆ เลยมีความสุขที่แท้จริงตลอดเวลาที่กวาดบ้าน หรือ
ถูเรือน ถูเรือนเหมือนกันแหละกับกวาดบ้าน ผ้าชุบน้ำติด
อยู่ที่ช่องสกปรก เป็นอารมณ์ของสมาธิ ทำไป ทำไป เจริญ
สมาธิอยู่ที่นั่นจนเสร็จ จนถูกต้อง พอใจ พอใจ แต่แล้ว
คนโง่ไม่ทำ ทำไม่ได้ ต้องเอาเงินไปซื้อหาอะไรที่สวยงาม
หอมหวาน สนุกสนาน เอิร์ตอ้อยโน่น จึงจะว่าได้ความสุข
เป็นความโง่ คือสิ่งที่ได้มานั้นไม่ใช่ความสุข มันเป็นความ
เพลิดเพลินที่หลอกลวง

ความสุขจริงต้องถูกต้องตามทางธรรมะ

ถ้าเป็น ความสุขจริง ต้องให้เกิดความรู้สึกว่าถูกต้อง
ถูกต้องตามทางธรรมะ เป็นหน้าที่ คือสิ่งที่พระพุทธเจ้าก็
เคารพ พระพุทธเจ้าเคารพหน้าที่ เดียวนี้เราก็เคารพหน้าที่
ทำหน้าที่นี้อย่างดีที่สุดตรงกับพระพุทธเจ้า เรากียินดี พอใจ
เป็นสุข เป็นสุขแท้จริง เรียกได้ว่าความสุขแท้จริงไม่ใช่ความ
เพลิดเพลินที่หลอกลวง ที่เอาเงินไปซื้อไปหามามากมาย
เต็มบ้านเต็มช่อง หรือนอกบ้านนอกช่อง ต้องไปกินไปเล่น
นอกบ้านนอกช่อง มันเป็นความเพลิดเพลินที่หลอกลวง

เพราะฉะนั้น อย่าให้ความเพลิดเพลินที่หลอกลวงนี้
หลอกลวงต่อไป อย่าให้ความหลอกลวงนี้มันหลอกลวงว่า

มาทัศนจาร มาเที่ยวหาความเพลิดเพลินอย่างนี้ ซึ่งมันก็จะไม่คุ้มค่าเงินก็ได้ มันไม่ฉลาดขึ้น ถ้าฉลาดขึ้นต้องให้เห็นความเป็นเช่นนั้นเอง เช่นนั้นเอง ไปบ้านไหนเมืองไหน ไปเที่ยวที่ไหน ไปทัศนจารที่ไหน ก็เห็นความเป็นเช่นนั้นเอง

ในที่สุดมันก็จะบอกว่า โอ้... นี่ไม่ต้องมาก็ได้ว้ย นี่ไม่ต้องมาก็ได้ มันเป็นเช่นนั้นเอง หาดูได้ทั่วไปที่บ้านก็มี หาพบความเป็นเช่นนั้นเองแล้วก็หยุดทันที จิตมันหยุดทันที จิตมันไม่ปรุงแต่ง จิตมันไม่ฟุ้งซ่าน จิตมันไม่ยึดมั่นถือมั่น มันก็มีความสุข มีวิเวก มีความสงบ ที่นั่น ที่ตรงนั้น ไม่ต้องเสียเงินแม้แต่สักสตางค์เดียว อย่างนี้มันเก่งเท่าไร มันถูกต้องเท่าไร มันมีเหตุผลเท่าไร ขอให้ท่านทั้งหลาย ช่วยพิจารณาพิจารณากันดู

หน้าที่ที่ถูกต้องพอใจคือความสุขที่แท้จริง

หน้าที่ที่ถูกต้องพอใจนั่นแหละ คือความสุขที่แท้จริง ชาวเขาก็ทำนาให้ถูกต้องที่สุด พอใจที่สุด ชาวสวนก็ทำสวนให้ถูกต้องที่สุด พอใจที่สุด คนค้าขายก็ค้าขายให้ถูกต้องที่สุด พอใจที่สุด ทำราชการก็ทำราชการให้ถูกต้องที่สุด พอใจที่สุด เป็นกรรมกรแบกหามก็ทำให้ถูกต้องพอใจที่สุด ยิ่งเหงื่อออกมากยิ่งรู้ว่ายิ่งถูกต้อง แม้ว่ามันอาภัพอัปโชค

มันต้องนั่งขอทาน ก็ขอทานให้ดีที่สุด ทำหน้าที่ให้ดีที่สุด
หาเลี้ยงชีพให้ถูกต้อง ให้ดีที่สุด ก็พอใจที่สุด

แล้วก็บริหารร่างกาย อย่างว่าจะกินข้าว จะอาบน้ำ
จะถ่ายอุจจาระปัสสาวะ บริหารอย่างนี้ก็ทำดีที่สุด จะคบหา
สมาคมกับเพื่อน ญาติมิตรสหายทั้งหลาย ก็ทำดีที่สุด ถูกต้อง
ที่สุด มีความพอใจที่สุด พอใจเพราะความถูกต้อง ถูกต้อง
นึกขึ้นมา ก็พบแต่ความถูกต้อง ค่ำลงใคร่ครวญดูว่าวันนี้
ทำอะไรบ้าง ก็พบแต่ความถูกต้องๆ ทุกอิริยาบถ ยกมือ
ไหว้ตัวเองได้ เข้าใจว่าเป็นพูดที่ทำนทั้งหลายยังไม่เคยได้ยิน
ยกมือไหว้ตัวเองได้เมื่อไรเป็นสวรรค์เมื่อนั้น เกลียดน้ำหน้า
ตัวเองเมื่อไรเป็นนรกเมื่อนั้น ไม่ต้องไปหาที่ไหน ถ้าทำจน
ยกมือไหว้ตัวเองได้ที่ไหน ก็เป็นสวรรค์แท้จริงเมื่อนั้น ทำ
ไม่ถูกต้อง...เกลียดตัวเอง รังเกียจตัวเองอยู่เสมอ ก็เป็น
นรกเมื่อนั้น

พระพุทธเจ้าตรัสสวรรค์ — นรก ที่นี้ เดียวนี้

สวรรค์ต่อตายแล้วอยู่ข้างบนฟ้า นรกต่อตายแล้วอยู่
ใต้ดินนั้นยังไม่มีปัญหา ยังอยู่ไกล แล้วควบคุมไม่ได้ ทำ
ไม่ได้ เดียวนี้เราทำได้ ควบคุมได้ ให้เป็นสวรรค์ขึ้นมาได้
เมื่อมีความถูกต้องในหน้าที่ที่กระทำ นี่พระพุทธเจ้าตรัส

คนก่อนพระพุทธเจ้าเขาถือว่านรกอยู่ใต้ดิน สวรรค์อยู่บนฟ้า
ทำบุญช้ายัญ ทำอะไรแล้วก็ไป

พระพุทธเจ้าเกิดขึ้นมา เขาเชื่อกันอย่างนี้อยู่แล้วนะ
เมื่อพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นมา ประชาชนเขาเชื่ออย่างนี้อยู่แล้ว
พระพุทธเจ้าก็ไม่ขัดคอ ไม่ขัดแย้ง ไม่ขัดขวาง เมื่อเชื่อ
อย่างนี้ก็ทำ แต่ตรัสว่า ถ้าอยากไปสวรรค์ ก็ทำอย่างนี้ๆ
รักษากุศลกรรมบถ อยากไปนรก...ก็ทำอกุศลกรรมบถ
แต่ว่าฉันเห็นแล้ว นรกอยู่ที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ
...เมื่อทำผิดพลาด ไม่ถูกต้อง สวรรค์ก็อยู่ที่ตา หู จมูก
ลิ้น กาย ใจ...เมื่อกระทำอย่างถูกต้อง นี่คือการสอนของ
พระพุทธเจ้าเรื่องนรกเรื่องสวรรค์ที่ท่านสอน

ที่เขาสอนนรกใต้ดิน สวรรค์บนฟ้านั้น เขาสอนอยู่
ก่อนพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าเกิดขึ้นมาเขาเชื่ออย่างนั้น
อยู่แล้ว ท่านก็ไม่ยกเลิกของเขา ก็ไม่ขัดคอเขา แต่บอกว่า
ต้องรักษาความถูกต้องจึงจะไปสวรรค์ ถ้าทำผิดพลาดก็ต้อง
ไปนรกเดี๋ยวนี้ ฉันจะบอกให้มันชัดอยู่ที่นี้และเดี๋ยวนี้ ว่า
อยู่ที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นั้นแหละ ทำให้ถูกต้องๆเกิด
เป็นสวรรค์ที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่นี้และเดี๋ยวนี้

ระวังให้ดีที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อย่าทำอะไร
ที่มันผิด มันจะเป็นนรกขึ้นมาที่นี้และเดี๋ยวนี้ แล้วก็ทำหน้าที่

ให้ถูกต้อง ถูกต้อง และพอใจ เหมือนอย่างที่ว่ามาแล้ว
ทำหน้าที่ถูกต้องไปเสียหมด ในการหาเลี้ยงชีวิตก็ดี ในการ
บริหารชีวิตประจำวันก็ดี ในการคบหาสมาคมก็ดี... ถูกต้อง
ไปหมด มันก็เป็นสวรรค์ที่นี่และเดี๋ยวนี้ ไม่มีนรกเลย นึกถึง
ที่ไรยกมือไหว้ตัวเองได้ที่นั้น

กำลังคิดบัญชีดู อ้อ! เต็มไปด้วยความถูกต้อง ยกมือ
ไหว้ตัวเองได้ อย่างนี้คือไหว้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
ที่แท้จริง พระพุทธเจ้าท่านทรงเคารพหน้าที่ ท่านค้นพบเรื่อง
หน้าที่ สอนเรื่องหน้าที่อันสูงสุด พระธรรมก็คือตัวหน้าที่ที่
ท่านสอนนั้นแหละ พระสงฆ์ก็คือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้สำเร็จ
จนมีความสุขนั้นแหละ ฉะนั้นทั้งพระพุทธ ทั้งพระธรรม
ทั้งพระสงฆ์ เกี่ยวกันอยู่กับหน้าที่ทั้งนั้น ทำให้ถูกต้องใน
เรื่องหน้าที่ ถูกต้องพอใจ ถูกต้องพอใจ แล้วก็จะเคารพ
พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พร้อมกันไปในตัว

จึงกล่าวได้ว่า ยกมือไหว้ตัวเองเมื่อไร ก็เป็นการยกมือ
ไหว้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พร้อมกันไปเมื่อนั้น
เพราะเป็นความถูกต้องในเรื่องทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่

คำว่าหน้าที่มันมีความสำคัญอย่างนี้ พระพุทธเจ้าจึง
เคารพ แล้วคนที่เคารพพระพุทธเจ้านั้นมันยังไฉ่ ไม่เคารพ
สิ่งที่พระพุทธเจ้าเคารพ

การทำหน้าที่ถูกต้องจะช่วยให้รอด

ฉะนั้น ขอให้เราทุกคนเคารพสิ่งที่พระพุทธรเจ้าทรงเคารพคือหน้าที่ หน้าที่ หน้าที่ถ้าเรียกเป็นไทยก็เรียกว่าหน้าที่ ถ้าเรียกเป็นภาษาอังกฤษก็ชื่อธรรม ธรรมะ พระธรรม ธรรมะคือหน้าที่ คำเดียวกับคำว่าหน้าที่ในภาษาไทย หน้าที่คือสิ่งที่จะช่วยให้รอด ธรรมะนั้นแหละคือสิ่งที่จะช่วยให้รอด เพราะฉะนั้นจึงเป็นสิ่งเดียวกัน คุณไม่ทำหน้าที่ลองดูซิ ลองไม่ทำหน้าที่ดู...จะตายทันทีแหละที่อยู่ได้ก็เพราะทำหน้าที่ถูกต้อง ฉะนั้น หน้าที่ที่ถูกต้องนั้นแหละคือธรรมะ ธรรมะคือหน้าที่ที่ถูกต้องแล้วช่วยให้รอด พอไม่ทำหน้าที่มันก็คือตาย

คนก็ตายลองไม่ทำหน้าที่ สัตว์เดรัจฉานก็ตาย ต้นไม้ต้นโลกก็ตายถ้าไม่ทำหน้าที่ เดี่ยวนี้มันทำหน้าที่อย่างถูกต้องมันจึงรอดอยู่ได้ มีธรรมะคือการทำหน้าที่ให้ถูกต้อง ถ้าไม่ทำหน้าที่ให้ถูกต้อง ไม่มีธรรมะดอก ต่อให้ในโบสถ์โบสถ์ ไทหนักตาม...มันไม่ทำหน้าที่ มันมีแต่นั่งสั้นเซียมซีจุดธูปจุดเทียนพูดอ่อนวอนขอร้อง มันไม่ทำหน้าที่อะไร อย่างนี้ในโบสถ์นั้นไม่มีธรรมะเลย ธรรมะไปอยู่กลางทุ่งนา ไถนาอยู่ ไถนาๆนั่นกลับมีธรรมะเพราะว่ามันทำหน้าที่ ฉะนั้นในโบสถ์ก็ต้องทำหน้าที่ ประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องทุกกระเบียดนิ้ว

ในโบสถ์จึงจะมีธรรมะ ในวัดจึงจะมีธรรมะ แล้วมันก็รอด
...รอด

ไม่มีหน้าที่ก็ไม่มีกรรมรอด ไม่มีพระเจ้าไหนมาช่วยได้
ดอก ให้จุดธูปจุดเทียนบูชาอ่อนนวยพรร้องสักเท่าไรก็ตาม
ถ้าไม่ทำหน้าที่มันไม่รอดดอก มันตาย พระเจ้ามาลักผุงหนึ่ง
ก็ช่วยไม่ได้ ถ้าไม่ทำหน้าที่ ถ้าทำหน้าที่...หน้าที่นั้นแหละ
กลายเป็นพระเจ้าขึ้นมา แล้วก็ช่วยให้รอดทันที คงจะเคย
ได้ยินที่เขาพูดกันมาแต่ไหนแต่ไรแล้วว่า พระเจ้าไม่ช่วย
คนไม่ทำหน้าที่ นั่นคือความจริงสูงสุด เมื่อคนไม่ทำหน้าที่
พระเจ้ามาก็ช่วยไม่ได้ ตั้งใจจะช่วยก็ช่วยไม่ได้ ทำหน้าที่
หน้าที่ก็กลายเป็นพระเจ้า แล้วก็ช่วยๆ ก็ช่วยได้สิ เพราะ
มันทำหน้าที่นี้ หน้าที่มันก็ช่วย ธรรมะนั้นแหละช่วย หน้าที่
นั้นแหละช่วย

ไสยศาสตร์ กับ พุทธศาสตร์

จะนั้น อย่ามัวไปแต่บนบานศาลกล่าวอ่อนนวยพรให้เป็น
ไสยศาสตร์ เป็นคนหลับอยู่เลย ไสยศาสตร์ แปลว่า ศาสตร์
ของคนหลับ พุทธศาสตร์ แปลว่า ศาสตร์ของคนตื่น
ไสยะๆ นี้แปลว่าหลับ ไสยศาสตร์ก็ศาสตร์ของคนหลับ ไม่รู้
ไม่มีปัญญา งมงายไปตามธรรมเนียมประเพณี บนบาน

ศาลกล่าวอะไรไปตามธรรมเนียมประเพณี มันเป็นไสยศาสตร์
อย่างนี้ช่วยไม่ได้ดอก ถ้าไม่ทำหน้าที่ มันจะต้องทำหน้าที่
พระเจ้าจึงจะเกิดขึ้นและช่วยได้ พุทธศาสตร์มีสติปัญญา
เรื่องหน้าที่ ว่ากรณีนี้ควรทำอย่างไร กรณีนี้ควรทำอย่างไร
ก็ทำถูกต้องหมด มันก็ช่วยในตัวเอง

เราเป็นพุทธบริษัทนะ จะต้องถือพุทธศาสตร์นะ เป็น
พุทธบริษัท...ต้องถือพุทธศาสตร์ เป็นพุทธบริษัทอย่าถือ
ไสยศาสตร์เลย มันเป็นศาสตร์ลับ ไม่มีสติปัญญา มัน
ยังลับอยู่ ได้แต่บนบานศาลกล่าว ขอร้องอ้อนวอนแล้ว
ไม่ทำหน้าที่ ที่รอดอยู่ได้บ้างเพราะมีการทำหน้าที่ ส่วนนั้น
เป็นพุทธศาสตร์ ส่วนที่บนบานศาลกล่าว ขอร้องอ้อนวอน
นั้นเป็นไสยศาสตร์ เป็นลมๆ แล้งๆ ที่แท้จริงคือหน้าที่ เมื่อ
ทำหน้าที่ถูกต้องก็ช่วยได้ นี่ก็เป็นพุทธศาสตร์

ผู้สูงอายุควรศึกษาปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้อง

ขอให้มีพุทธศาสตร์มากขึ้น ให้ไสยศาสตร์ลดลง ให้
พุทธศาสตร์มากขึ้น ให้ไสยศาสตร์ลดลง นั่นแหละจึงจะ
เรียกว่าผู้สูงอายุ

มีไสยศาสตร์มาแต่เด็กๆก็ช่วยไม่ได้เพราะไม่รู้ เดียวนี้
มันอายุมากเข้าๆเป็นผู้ใหญ่ผู้เฒ่า ไสยศาสตร์ควรจะลดลง

พุทธศาสตร์ควรจะเพิ่มขึ้น รู้ธรรมะอย่างถูกต้อง ทำได้
ถูกต้องไปหมด

สัมมาทิฏฐิ...มีความเห็นถูกต้อง
สัมมาสังกัปป...ปรารถนาถูกต้อง
สัมมาวาจา...พูดจาถูกต้อง
สัมมากัมมันโต...ทำการทำงานถูกต้อง
สัมมาอาชีโว...ดำรงชีวิตถูกต้อง
สัมมาวายาโม...พากเพียรถูกต้อง
สัมมาสติ...กำหนดสติถูกต้อง
สัมมาสมาธิ...ตั้งใจมั่นถูกต้อง

ถูกต้อง ชอบ ถูกต้อง นั้นแหละรอดได้ นั้นแหละ
ถูกต้อง นั้นแหละรอดได้ ให้นำหน้าของเราถูกต้องๆ ถูกต้อง
ไปทุกหน้าที่ เมื่อทำหน้าที่อะไรขอให้รู้ว่าเป็นธรรมะคือหน้าที่
สมมติว่า เรา 'คัน' คันที่หลัง จะเอื้อมมือไปเกา มีสติ
สัมปชัญญะเป็นหน้าที่ เป็นธรรมะ ทำให้ถูกต้อง เกาให้
ดีและพอใจว่าได้ปฏิบัติหน้าที่ถูกต้อง เพียงเท่านี้ก็มีธรรมะ
แล้ว มีความสุขแท้จริงแล้ว มีความพอใจ มีสติสัมปชัญญะ
มีสมาธิ มีปัญญา เพราะว่าเอื้อมมือไปเกาที่คัน นี้ยก
ตัวอย่างอย่างเล็กที่สุดแล้ว ว่าต้องทำให้ดีที่สุดไม่ว่าหน้าที่
อะไร

ฉะนั้น จงปฏิบัติหน้าที่ในการทำมาหากินให้ถูกต้อง ใน
การบริหารร่างกายประจำวันให้ถูกต้อง ในการคบหาสมาคม
ให้ถูกต้อง เรื่องคบหาสมาคมก็ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย เป็นเรื่อง
สำคัญเหมือนกัน

ให้ปฏิบัติหน้าที่เบื้องต้นหน้า...บิดามารดา ทุกคนมีบิดา
มารดา แม่แก่เฒ่าแล้วก็มีบิดามารดา ปฏิบัติต่อบิดามารดา
ให้ถูกต้อง

ปฏิบัติเบื้องหลัง...บุตรภรรยาให้ถูกต้อง

ปฏิบัติเบื้องซ้าย...มิตรสหายให้ถูกต้อง

ปฏิบัติเบื้องขวา...ครูบาอาจารย์ให้ถูกต้อง

ปฏิบัติเบื้องบน...ผู้ที่อยู่เหนือทั้งหมด

ปฏิบัติเบื้องล่าง...ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาทั้งหมดให้ถูกต้อง

นี่เป็นหน้าที่เหมือนกัน หน้าที่ทางสังคม ทางสมาคม
อย่าได้บกพร่อง ทำมาหากินถูกต้อง บริหารชีวิตถูกต้อง
ทำการคบหาสมาคมถูกต้อง ก็เลยถูกต้องๆ เต็มไปหมด

นี่ ผู้สูงอายุที่แท้จริง มีความถูกต้องเพิ่มขึ้น มี
ความผิดพลาดลดลง มีความผิดพลาดลดลง ถูกต้อง
มากขึ้น ถูกต้องมากขึ้น จนถูกต้องถึงที่สุด ยกมือไหว้
ตัวเองได้ เรื่องก็จบ

สูงอายุอย่างมีคุณค่าโดยแท้จริง

นี้อาตมาขออภัยบ้าง ที่กล่าวอะไรตรงๆ มันจะเป็น การกระทบกระเทือนบ้าง ก็ขอให้คิดว่า กล่าวด้วยความหวังดี ด้วยความหวังจะเลื่อนชั้นกันขึ้นไปเร็วๆ จะเลื่อนชั้น เป็นผู้สูงอายุขึ้นไปๆ อย่างถูกต้อง แล้วก็จะได้ชื่อว่า เป็นผู้สูงอายุโดยแท้จริง

ผู้สูงอายุโดยแท้จริง คือ สูงด้วยคุณธรรมในจิตใจ มี ธรรมะ มีความถูกต้อง อยู่ที่เนื้อตัว ที่กาย ที่วาจา ที่ใจ แล้วเป็นอยู่อย่างสงบสุข ชนิดที่เรียกว่า 'ว่าง'

อยู่อย่างสงบสุขชนิดที่เรียกว่า 'ว่าง'

เหนือชัฏก็คือดี	เหนือดีก็คือ 'ว่าง'
เหนือทุกข์ก็คือสุข	เหนือสุขก็คือ 'ว่าง'
เหนือบาปก็คือบุญ	เหนือบุญก็คือ 'ว่าง'

ว่าง...ไม่มีอะไรมากระทบกระทั่ง รบกวน แม้แต่ ประการใด เพราะว่าไม่มีตัวกู ไม่มีของกู ไม่ยึดมั่นอะไร เป็นตัวกู ของกู มันก็มีความว่าง อยู่เหนือสิ่งที่มีมันยาวนาน ล่องหลอกทั้งหลาย

ต่อไปนี่ อย่าได้มีความรัก อย่าได้มีความโกรธ อย่า
 ได้มีความเกลียด อย่าได้มีความกลัว อย่าได้มีความ
 ตื่นเต้น อย่าได้มีความวิตกกังวลอลัชยอวรณ์ อย่าได้มี
 ความอิจฉา ริษยา หวงหึง อย่าได้มีการยกตนข่มท่าน
 อย่าได้มีการขัดแย้งใดๆ ในระหว่างกันและกัน แล้วก็
 เห็นสิ่งทั้งปวงว่า เป็นเช่นนั้นเอง เป็นเช่นนั้นเอง ไม่เกิด
 ความหวั่นไหวไปตามสิ่งใดๆ แล้วก็ของจึงมีความสุขเย็น
 หลุดพ้นจากกองทุกข์อยู่ทุกทีพาราตริกกาลเทอญ

ขอยุติธรรมบรรยาย

เรื่องผู้สูงอายุไว้แต่เพียงเท่านั้น

• เราเกิดมา	เพื่อสร้าง	สันติสุข
เพื่อทำที่ -	สุดทุกข์	ทุกแห่งหน
สร้างคุณธรรม	นำลัด	วิญญะวน
อยู่เหนือตัว	เหนือตน	พ้นเกิดตาย

เสียงสะท้อนจากกลอนธรรม

บันทึกการจัดพิมพ์

ธรรมสภา และ สถาบันบันลือธรรม ขอกราบนมัสการ
ขอขอบคุณ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระธรรมโกศาจารย์
หลวงพ่อดุสิตสาธุกิจ องค์กรขยายแห่งหนังสือเล่มนี้ เป็นอย่างสูง
อันกล่าวถึงเรื่องของผู้สูงอายุควรสนใจ การเลื่อนชั้นจิตใจในผู้สูงอายุ
การปฏิบัติตนโดยการทำหน้าที่ของผู้สูงอายุอย่างถูกต้อง ให้สมกับ
ผู้ได้ชื่อว่าเป็นรัตตัญญู และได้รับการเคารพนับถือจากผู้อื่น

ขอกราบขอขอบคุณ มูลนิธิ กองทุน โรงเรียน หน่วยราชการ
องค์กร วัด ร้านหนังสือและศูนย์จำหน่ายหนังสือทั่วราชอาณาจักร
ที่กรุณาช่วยเผยแพร่หนังสือเล่มนี้

ท่านที่ปรารถนามีไว้ศึกษาหรือจัดพิมพ์เป็นธรรมทาน

โปรดติดต่อที่...ธรรมสภา

๑/๔-๕ ถ.บรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทร. (๐๒) ๔๔๑๑๕๓๕, ๘๘๘๗๙๔๐ โทรสาร. ๔๔๑๑๙๑๗

•

ธรรมสภาได้รวบรวมหนังสือและสื่อธรรมะไว้บริการแก่ท่านสาธุชน
จากสำนักพิมพ์และสำนักปฏิบัติธรรมทั่วประเทศ ท่านที่สนใจเลือกชมได้ที่
ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา

๒ - ๖ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กทม. ๑๐๑๗๐ โทร. (๐๒) ๔๔๑๑๖๐๔

• สถาบันบันลือธรรม ขอกราบเรียนเชิญท่านสาธุชนร่วมฟังพระธรรมเทศนา
ในรายการ พบพระ พบธรรม ได้ทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา ๑๕.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.
ณ ห้องประชุมสถาบันบันลือธรรม อาคารศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา ท่าน
สาธุชนที่สนใจสอบถามองค์บรรยายธรรมได้ทุกวัน ที่ โทรศัพท (๐๒) ๔๔๑๑๕๓๕

ทำงานด้วยจิตว่าง

๐ จงทำงาน ทุกชนิด ด้วยจิตว่าง
ยกผลงาน ให้ความว่าง ทุกอย่างสิ้น
กินอาหาร ของความว่าง อย่างพระกิน
ตายเสร็จจล้น แล้วในตัว แต่หัวใจ

๐ ท่านผู้ใด ว่างได้ ดังว่ามา
ไม่มีท่า ทุกข์ทน หม่นหมองศรี
“ศิลปะ” ในชีวิต ชนิดนี้
เป็น “เคล็ด” ที่ ใครคิดได้ สบายเอ๋ย ๕

พุทธทาส อินทปัญโญ

ขอกราบอนุโมทนาแด่ทุกท่านที่สนับสนุนและช่วยสมทบในการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้

974-453-460-5

ราคา ๒๐ บาท